
“A drámaóra olyan, mint az ünnep”

Egy program 5-7. osztályosoknak

PINTÉR MARGIT

Iskolánk (a Budapest XVII. kerületében található Ferihegyi úti általános iskola) több éves tapasztalattal rendelkezik a drámapedagógia tantervi keretekben történő alkalmazásában. E tapasztalatok birtokában vállalkoztam egy komplex személyiségfejlesztő program kialakítására 5-7. osztályos tanulók számára. A tantervi keretbe illesztett “drámaórákon” a tanulási nehézségekkel és magatartási problémákkal küszködő gyerekek számára szervezett kislétszámú fejlesztő osztályokban tanítványaink személyiségkonfliktusainak, magatartászavarainak, tanulási problémáinak enyhítésére tettünk/teszünk kísérletet.

Az alkalmazott módszerről

Az alkalmazásra kerülő módszert Lelkes Éva, Svédországban élő drámapedagógus tanfolyamán sajátítottam el. Ez a módszer a pszichológia (pl. E. Frankl életvezetéstani-elmélete) mellett különböző gyermekközpontú iskolakísérletek (Waldorf, Montessori stb.) eredményeit kísérli meg szintetizálni. Abból a tényből indul ki, hogy a kisgyermek – még mielőtt iskolába lépne – képes arra, hogy kifejezze magát rajzban, táncban, formázásban, szerepjátékban. Az iskolában azonban az írásbeliségre és a verbalításra kerül a hangsúly, az intuíciók, az érzelmek pedig automatikusan háttérbe szorulnak. Ebből az egyoldalúságból következik, hogy a gyerekeknek általában nem alakul ki érzelmi kapcsolatuk a tananyaggal, érdeklődésük, motivációjuk gyakran elsekélyesedik. Megoldást jelenthet, ha megtanulunk építeni a gyerekek kíváncsiságára, spontán játékosságára. Ehhez próbál segítséget nyújtani Lelkes Éva két részből álló programja. Az egyik rész az *alkotva tanulás*, a másik pedig a *konfliktusmegoldás* kreatív módszere. (Részletesen lehet olvasni erről Lelkes Éva *Én így tanítok* című kiadványában, Szolnok, 1991.) A program két ága a káoszban segíti eligazodni a gyereket: az információ, illetve az önmegismerés zűrzavarában.

Az *alkotva tanulás* lényegében az adott ismeretanyag élményszerű elsajátítása, amely egyben alkalmat ad az önismeret fejlesztésére, az önnevelési és művelődési igény felkeltésére. A 6. osztályos irodalom tananyagához kapcsolódván, például Zrínyi Miklósról gyűjtöttünk anyagot. Olyan újságot szerkesztettünk, amelyben az adott korszak eseményeiről adtunk hírt. Szerepjáték formájában utaztunk vissza a múltba, és így lehetővé vált, hogy korhű jelmezben játszunk el valóságos vagy kitalált történelmi jeleneteket. E játékokról azután készíthető kép- és hangfelvétel, mód van arra, hogy ki-ki szembesüljön önmagával, saját folyamatos akciójával. A visszajátzásnál így jelentősen fejlődhet – többek között – az önismeret is. A kontrollnak ez a módja különös jelentőségű a konfliktusok kreatív megoldásakor.

A *konfliktusmegoldás* kreatív módszerének első lépése a gyermekben rejlő pszichés problémák feltárása. Ennek egyik lehetősége lehet egy – részben a szociometriára emlékeztető – kérdőív. Lelkes Éva például a következő tízpontos kérdéssort

alkalmazta:

1. Szeretsz-e iskolába járni?
2. Milyen az osztály hangulata?
3. Megbízol-e az osztálytársaidban?
4. Szoktál-e kiközösítve lenni?
5. Szoktál-e te kiközösíteni másokat?
6. Van-e valaki az osztályban, akivel meg tudod beszélni, ha valami gondod van?
7. Van-e valaki az osztályban, aki zavar téged? Ki? Kik azok? Vagy akit te zavarasz? Kit? Kiket?
8. Tudtok-e közös dolgokról beszélgetni az osztályban?
9. Van-e olyan osztálytársad, akit különösen rendes gyerekeknek tartasz?
10. Milyennek tartod saját magad?

E kérdőív segítségével megállapítható, hogy mely problémák foglalkoztatják az adott osztály tagjait, kinek milyen a pozíciója az adott közösségben, kik játszanak központi szerepet, illetve kik szorulnak a perifériára. Ugyanennek (vagy egy saját igényeink, ízlésünk szerint kialakított másik) kérdőívnek a segítségével néhány hónap múlva felmérhetők a változások is.

A feltárt konfliktusok megoldása szituációs játék segítségével történik. Ilyenkor a gyerekek különböző szerepekbe élhetik bele magukat, és lehetőség van arra is, hogy ki-ki különböző szerepeket eljátszva az egymással szemben állók szemszögéből élhesse át a történeteket. Ilyen és hasonló kérdések merülhetnek fel benne: Mit tennék én ebben a helyzetben? Milyen érzelmeket kelt bennem, ha így szólnak hozzám, így viselkednek velem? Vajon milyen érzelmeket kelt másokban, amit én mondok, ahogyan én viselkedem?

Az érzelmi beleélés ahhoz is hozzásegít, hogy a gyerekek könnyebben fogadják el a kritikus megjegyzéseket, a kortárskontroll segítségével új magatartási stratégiákat alakítsanak ki, és ráérezzenek az interperszonális kapcsolatok néhány működési elvére.

A konfliktusmegoldás folyamatát a "mi lenne, ha" eljátszása teszi teljessé, amely a következmények mérlegelését segíti, és megkönnyíti az optimális megoldási mód kiválasztását.

Egy példa a konfliktusmegoldás e technikájának alkalmazására:

Új fiú az osztályban

Előzmények

Új fiú került az osztályba. Láthatóan beilleszkedési zavarokkal küzd. Magas termete, előnytelenül hosszú, vékony nyaka miatt hetedik osztályos társai a "Zsiráf" csúfnévvel illetik. Azt kezdik pletykálni róla, hogy azért kellett távoznia előző iskolájából, mert rendőrségi ügyei vannak. Egy galéri tagja. Ezek után már elszabadulnak az indulatok. Az osztály rossz hangulatáért ugyanúgy ő a kizárólagos felelős, mint az óráközi szünetekben tapasztalható trágár beszédért, gyakori verekedésért. A kialakult viharos légkörben az új fiú egyre feltűnőbb viselkedéssel hívja fel magára a figyelmet. Szorongását és félelmét – hiszen titokban szorong és fél – nagyfiús "allűrökkel" ellensúlyozza. Egyik tanárát például cigarettával kínálja. Többek közt azt terjeszti magáról, hogy biliárdszalomba jár szórakozni előkelő barátaival. A lányok közt visszatérő beszédtema egy-egy botrányos beköpése (pl. "ma nem mentek innen szűzen haza").

Szerepjáték (Több jelenetben – szerepcserével)

Az indító jelenetben a gyerekek azt adják elő, hogy miképpen fogadták az új fiút. A szó szoros értelmében drámai a légkör. Szóváltást veszekedés, veszekedést vere-

kedés követ. Később – egy másik jelenetben – már a gonoszul terjedő pletyka útját követjük nyomon. ("Kitől hallottad? Mit mondott? Ne álljatok szóba vele, mert tizenöt rendbeli rablás áll mögötte. X. Y. apja a rendőrségen olvasta ezt a dossziékban. Már nyilvántartása van!") A pletyka-lánc elindítója – mint erre végül fény derül – egy párhuzamos osztályba járó fiú, aki "hősünket" csak látásból ismeri.

Megoldás

A magnóra felvett, s így hangjátékszerű eseményfelidézés katartikus erővel bír. ("Hű, de szemetek voltunk! Neked jól esett volna, ha...?") Ezután sor került tanulságok megfogalmazására, illetve – a gyerekek spontán javaslatai alapján – egy másik, immár pozitív változat eljátszására. Ebben a jelenetben az új fiút megértéssel és jóindulattal fogadják. Segítenek neki eligazodni az új helyzetben. Barátsággal közelednek hozzá (pl. "Gyere fel hozzánk, van egy új kazettám...")

A történet ezután szerződéskötéssel zárul, amit a gyerekek a vérszerződés analógiájára el is játszanak. Kimondják a bűvös szavakat: "hozzánk tartozol!" S valóban, az új fiú ettől kezdve se nem bűnbak, se nem botrányhős. Tagja a közösségnek. Az osztály befogadta.

A drámaórák tematikája

Az eddigiekből már kiderülhetett, hogy a program nem tűri a tervezés direkt formáját. A témakörök az adott pedagógiai helyzetből származnak. A következő tematika köré szerveződtek a drámaórai foglalkozások:

5. osztály

A megismert kérdőív segítségével felszínre kerültek az osztály tanulóit foglalkoztató konfliktusok. Ezek ismeretében a következő témákat dolgoztuk fel:

Akivel nem játszanak

A legjobb barátom

Barátok lettünk

A felszínre kívánckozó családi konfliktusokról "szóltak" a következő órák:

Együtt a család (személyes emlékek felidézése)

Én és a család (pantomim: történetek előadása kifejező mozdulatokkal, mimikával – pl. amikor apa, anya távol van...)

Az én álmom (rajz, mintázás, szerepjáték)

Születésnap (a képzeletben és a valóságban)

A történelem tananyagához kapcsolódtak a következő foglalkozások:

Kalandozások az őskorban (múzeumi séta, mintázás, ősi használati eszközök, fegyverek készítése, ehhez kapcsolt szerepjáték)

A tűzlopás (a Prometheusz mítosz közös dramatizálása)

Árpád fejedelemmé választása (dramatizálás)

Utazások a világban (tánccal, zenével – mozgással)

Betlehemi játékok előadása (jelmez- és díszlettervezéssel)

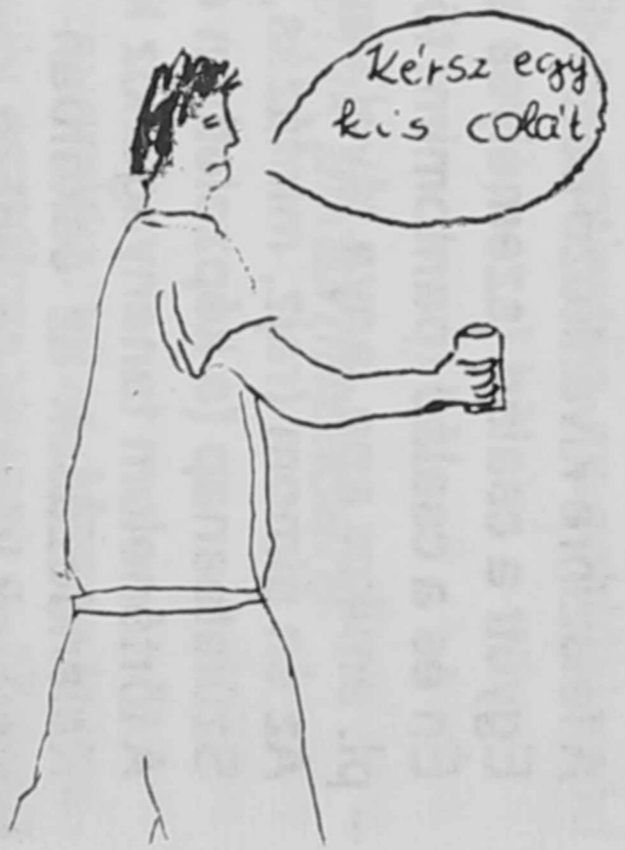
Mi jut eszedbe a zene hallgatása közben?

(Zene indul. Mindenki ír, fest, mintáz valamit, majd az adott jelre továbblép. Munkáját valaki más folytatja, ő pedig szintén másik társa tevékenységét viszi tovább. Azután "értékelünk", azaz arról beszélgetünk, ki mit lát az "alkotásokban".)

A vihar – A Shakespeare-mese (Lamb) alapján felkészülés a színdarab előadására. Előzetesen múzeumlátogatás, gyűjtés, díszlet- és jelmezkészítés.

6. osztály

Helyzetfelmérés kérdőívvel – A tapasztalatok alapján a kiközösítéssel kapcsolatos

Semsei József 7/d

konfliktusok feldolgozása

Exupéry A kis herceg című regénye néhány jelenetének dramatizálása (a tudós, a bankár, a róka jelenetei)

A történelemhez kapcsolódva:

Kalandozás a középkorban (múzeumlátogatás, gyűjtés)

Vásárok (dramatikus játék)

"Oda Buda" (zenei anyag gyűjtése, a törökök hitvilága, szokásai, élet a végeken)

Zrínyi és kora

Udvarlás a lovagkorban (zene, tánc, versírás és szerepjáték)

Húsvéti népszokások (kiszé bábu készítése, varázsénekek gyűjtése)

A Ludas Matyi dramatikus feldolgozása és előadása (díszlet- és jelmezkészítéssel)

7.osztály

Helyzetfelmérés kérdőíves módszerrel (Tükrözni – tükröződni)

Új fiú az osztályban (ld. a korábban ismertetett példát)

Én és a család: A papára várok (pantomim, majd dramatizálás)

Levél egy képzelt baráthoz (problémák feltárása; iskolai, otthoni gondok; tanár-diák, szülő-gyerek, gyerek-gyerek konfliktus)

Szituációs játékok: Mit kellett volna tennie a tanárnak? Hová vezethet ez a kapcsolat? Mit akart az a fiú (lány)? stb.

Utazás képzeletben a Földön és a Földön kívül (Menj oda a csoportban ahhoz, akivel szívesen utaznál együtt! Idő és pénz nem számít.) Zene és pantomim alapján a csoport tagjai megfejtik, hogy a szereplők merre jártak. Előzetesen a zenetár biztosítása a népek zenéjéből, a földrészek muzsikájából stb.

Az istenek születése (a görög regékből) (előzetes olvasás, gyűjtés, majd dramatizálás)

Fejezd be a történetet másképp! (Az irodalmi olvasmányok kapcsán: Shakespeare: Római és Júlia, Orfeusz története)

Mi jut eszedbe zenehallgatás közben? (Manuális foglalkozás.)

Melyik szereplő lennél szívesen? (Közös film- és színházlátogatás utáni szerepjáték.)

Szertartásaink (ünnepvárás, karácsony stb. életünkben)

Epizódok a reformkorból (pl. Széchenyi fellépése)

Vörösmarty: Csongor és Tünde című színművének előadása (rövidített változatban) (Előzetes tevékenység: látogatás a Színészmúzeumban) (Díszlet- és jelmezkészítés)

"A drámaóra – mint azt egyik gyerek megjegyezte – azért olyan jó, mert olyan, mint az ünnep." S valóban. A módszer, amelyben a csoportnak és a pedagógusnak is egymásra kell találnia, kivezet a hétköznapi szürkeségéből az érzelmek és intuíció birodalmába. Oda, ahol a gyermek éntudata megerősödhet, s ő képessé válhat konfliktusai megoldására, személyisége kiteljesítésére.